

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET ÜZERİNDEN BİLGİ ARAMA DAVRANIŞLARI

Mesut KURULGAN*
Metin ARGAN**

Özet: Bu çalışmanın amacı, öğrencilerin İnternet üzerinden bilgi arama davranışlarını incelemektir. Araştırmada kullanılan anket Anadolu Üniversitesi'nde öğrenim gören 472 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Araştırma sonuçları; araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu İnternet'i araştırma yapmak (% 85.6) ve e-posta(% 82.2) aracı olarak kullanmaktadır. Bu çalışmadan elde edilen bulgulara göre, öğrenciler Google ve Yahoo arama motorlarını diğer arama motorlarından daha fazla kullanmaktadır. Güvenlik ve bağlantı hızı İnternet üzerinde yaşanan en temel problemleri işaret etmektedir. Sonuçlar; cinsiyet, ortalama harcama düzeyleri, akademik birim ve İnternet'i kullanım düzeylerinin bazı İnternet'i kullanım amaçları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bulgular aynı zamanda, bu çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyet durumu, ortalama harcama düzeyi ve akademik birimlerinin İnternet'i kullanım sıklığı üzerinde bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Bu araştırmadan elde edilen bulgular, İnternet sağlayıcıları ve kütüphanecilerin yeni hizmetleri nasıl sunacakları konusunda katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: İnternet kullanımı, arama stratejisi, bilgi arama davranışı, bilgiye erişim.

I. Giriş

Çağımızda çok hızlı bir elektronik bilgi artışı ile karşı karşıya bulunmaktayız. Basılı bilgi miktarı yaklaşık 14 yılda bir ikiye katlanırken, İnternet üzerinden elde edilen bilgiler yaklaşık 2-3 kat artmaktadır (Tonta, Bitirim ve Sever, 2002: 11). Günümüzde araştırmacılar bilgiye olan ihtiyaçlarını gidermek için İnternet üzerinde tasarlanmış çeşitli araçlardan yararlanmaktadırlar. Arama motorları, Web tarayıcıları; çevrim-içi kütüphane katalogları, elektronik kitap, elektronik dergi ve elektronik gazete veri tabanları gibi öğeler gereksinim duyulan bilgiyi bulmaya, süzmeye, düzenlemeye ve özetlemeye yarayan araçlardan bazılarıdır. Bilgiye gereksinim duyan kişiler anılan araçlardan yararlanarak, bilgi ve belgenin sağlandığı mekana (kütüphane/bilgi-belge merkezi) gitmeden bulunduğu ortamdan kendisiyle ilgili bilgilere ulaşabilmektedir.

Kamu kurum ve kuruluşları gibi birçok ana sunucu, Web siteleri için ücretsiz alanları tercih etmektedir. Bu siteler, rapor ve politika sayfalarında

* Yrd.Doç.Dr., Anadolu Üniversitesi, Porsuk Meslek Yüksekokulu

** Yrd.Doç.Dr. Anadolu Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

araştırma yapan insanlar için güvenilir bilgileri içermektedir. Gündelik yaşamda ünlü dergilerin ve gazetelerin büyük bir çoğunluğu, özel makalelerin ve önemli haber materyallerinin tam metnine yine kendilerine ait elektronik ortamda erişim sağlama olanağı tanımaktadır. Sonuç olarak, elektronik ortamda erişilen bilgilerin güvenilir ve kaliteli olup olmadığına karar vermek gittikçe zorlaşmaktadır. Ayrıca bir kullanıcı veya araştırmacı, Internet'in bilgi okyanusu içerisinde ilgili bilgiyi bulabilmek için temel becerilere sahip olması gerekmektedir (Asemi, 2005). Web arama hizmetleri, artan insan sayısı için bilginin temel kaynağı durumundadır. Bilgi-belge yönetimi uzmanları, kullanıcıların bilgiye erişim etkinliklerini artırabilmeleri için bilgi arama davranışları hakkında daha çok veriye gereksinimleri bulunmaktadır (Spink, Bateman ve Jansen, 1999: 117).

Bilgi arama modeli, bir sorun hakkında düşünce çatısı olarak tanımlanabilir ve kuramsal öneriler arasında ifade ilişkileri geliştirebilir. Literatürde bilgi arama ile ilgili pek çok modelin geliştirildiği görülmektedir. Bu modeller sıklıkla, bilgi arama faaliyetinin tanımlanmasını, faaliyetlerin nedenleri ve sonuçları veya bilgi arama davranışındaki aşamaları arasında ilişkileri bir şema üzerinde gösterirler. Nadir olarak da, kuramsal öneriler arasındaki özel ilişkiler sürecinin gelişimini ortaya koyarlar (Wilson, 1999: 250).

Ellis bilgi arama sürecinde karşılaşılabilecek davranış türlerini başlama, ilişkilendirme, gözden geçirme, ayırt etme, izleme, çıkarma, doğrulama ve sonlandırma biçiminde tanımlamaktadır (Järvelin ve Wilson, 2003).

Wilson ve Ellis'in geliştirdiği bilgi arama modellerine bakıldığı zaman bilgi arama sürecinde, kullanıcıların davranışları kadar; duygu, düşünce ve deneyimlerinin yanı sıra çevre faktörlerinin de bu süreç içinde etkin bir işleve sahip olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada, Internet kullanıcılarının bilgi arama davranışları, literatürde yapılan diğer çalışmalar ışığında değerlendirilmekte ve bu bağlamda Anadolu Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'ni kullanan öğrencilerin Internet üzerinden bilgi arama davranışları sınanmaktadır.

II. Kuramsal Çerçeve

Internet kullanıcılarının bilgi arama davranışları konusunda literatürde çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Çalışmalarında, Internet'te bilgi arama davranışları ile ilgili literatürde bulunan araştırmaları inceleyen Uçak ve Al, birbirinden farklı özellikler gösteren Internet kullanıcıları ve bunların Internet'i kullanım özellikleri üzerinde durmaktadır (Uçak ve Al, 2000: 317).

Crawford ve Daye, Glasgow Caledonian Üniversitesi Caledonian Kütüphane ve Bilgi Merkezi'nin sağladığı elektronik hizmetlerin kullanımı konusunda üniversite öğrencileri üzerinde araştırma gerçekleştirmiş, bu araştırma sonuçlarına göre; öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (%85) bilgisayarları e-posta, Web arama (Web browsing), kelime işlem (word

processing) amacıyla kullanmakta, %15'i ise Internet'i bilgi arama hizmetlerinden yararlanmak için kullanmaktadır. Bilgi arama hizmetlerini kullanan öğrenciler içinde %18'lik bir grubun CD-ROM'lardan, %13.4'ünün de sadece çevrim-içi veri tabanlarından yararlandıkları saptanmıştır. Geriye kalan öğrenciler ise; kütüphane Web sitesinden, kamu Web sitelerinden, çevrim-içi İngilizce gazetelerden, çevrim-içi yabancı gazetelerden, elektronik dergilerden yararlanmaktadırlar (Crawford ve Daye, 2000: 261-263).

Chang ve Perng'in Tatung Üniversitesi'nden mezun öğrencilerin bilgi arama alışkanlıklarını kapsayan araştırma sonuçlarına göre, kullanıcıların %90'ı üniversite kütüphanesine ek olarak dış kaynaklardan da bilgi araması yapmaktadır. Araştırma sonuçları aynı zamanda, Internet kullanımının çoğunlukla Web temelli veri tabanları, elektronik dergiler ve arama motorları üzerinde yaygınlaştığını göstermektedir (Chang ve Perng, 2001: 341).

Debowski, tarama kısıtları ile ilgili üniversite öğrencileri üzerine yaptığı araştırmada "acemi öğrencilerin araştırma konularında çok sıkı çalıştıklarını ancak etkili arama stratejileri geliştiremediklerini" vurgulamaktadır. Yazara göre anılan güçlükler, arama sürecinin başarılı bir biçimde tamamlanmasını engellemektedir. Çalışma sonucunda, öğrencilerin etkin arama stratejileri geliştirebilmeleri için eğitim programlarının gerekliliği vurgulanarak programın içeriği tartışılmaktadır (Debowski, 2001: 371, 376).

Teo tarafından Internet kullanım faaliyetleri (mesajlaşma, Web arama, veri/yazılım yükleme ve satın alma) ile ilgili demografik değişkenler (cinsiyet, yaş ve eğitim düzeyi) ve güdüleme değişkenlerinin (kullanım kolaylığı algısı, hoşlanma algısı, kullanışlılık algısı) belirlenmesine yönelik toplam 1370 kişi üzerinde araştırmada, erkeklerin daha çok Internet'ten veri ya da yazılım yükleme ve satın alma faaliyetlerinde buldukları, bayanların ise daha çok mesajlaşma faaliyetleri içerisinde oldukları belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, genç kullanıcıların yaşlı kullanıcılara oranla daha çok mesajlaşma ve veri/yazılım yükleme faaliyetlerinde Internet olanaklarından yararlandıkları saptanmıştır. Ayrıca kullanışlılık algısının, anılan dört faaliyet ile ilgili olduğu saptanırken, kullanım kolaylığı ve hoşlanma algılarının ise mesajlaşma, Web arama ve veri/yazılım yükleme faaliyetleri ile ilgili olduğu belirlenmiştir (Teo, 2001: 125).

Kirriemuir, elektronik bilgi kaynaklarına ulaşmayı eğlence sektörü açısından değerlendirmiştir. Buna göre, üniversite öğrencilerine dönük bilgisayar kurslarında eğlence ile ilgili programlara daha fazla yer verilmesi, Internet üzerinde sunulan bilgisayar oyunları teknolojisinin sürekli gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Kirriemuir, 2001: 23).

Yerel ve küresel arama motorlarının kullanım sıklıklarını saptamak amacıyla Yeni Zelanda'dan 3 yerel arama motorunun, küresel olarak da 7 büyük arama motorunun kullanım sıklıkları incelenmiş; küresel arama motorlarının yerel arama motorlarına oranla toplamda daha fazla kullanıldıkları sonucuna varılmıştır (Smith, 2003: 102, 107). 2004 yılında, aynı konuda yapılan

bir başka çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Smith, 2004: 492).

Spink, Jansen ve Pedersen tarafından yapılan ve iki arama motorundan kişi adları aramalarının doğasını ortaya çıkarmayı hedefleyen araştırma bulgularına göre; Web’de kişi adı aramaları yaygındır, ancak aramaların büyük bir parçasını oluşturmamaktadır. AltaVista arama motoru kullanılarak yapılan kişi adı aramaları, AlltheWeb.com’a oranla daha gelişmiş arama özelliklerini içermektedir (Spink, Jansen ve Pedersen, 2004: 266, 275-276).

Fusilier ve Durlabhji tarafından yapılan, Hindistanlı öğrencilerin Internet teknolojisinin edinimi ve kullanımı konusunda göstermiş oldukları davranış biçimlerinin belirlenmesini amaçlayan bir başka çalışmada da, Internet kullanımında, kullanıcı deneyimlerinden çok Internet’i kullanma niyetlerinin daha önemli olduğu sonucuna varılmıştır (Fusilier ve Durlabhji, 2005: 233).

2005 yılında yapılan ve Web tabanlı bilimsel elektronik kitap sistemlerinde etkin arama yeterliliğini saptamayı amaçlayan bir çalışmada, etkin bir tarama konusunda kullanıcı merkezli ve kullanıcı dostu arayüzlerin (interface) olması gerektiği savunulmaktadır (Su, 2005: 64).

Yapılan çeşitli çalışmalarda, kullanıcının bilişsel yapısı, ilgililik, bilgi arama davranışı ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri inceleyerek daha etkin bilgi erişim sistemleri geliştirme yönünde bilginin basamaksal (hiyerarşik) bir düzen içinde tutulması, kullanıcı özelliklerinin dikkate alınması, sınırlamaların mümkün olduğunca kaldırılarak kullanıcıya doğal dille tarama yapabilme olanaklarının sağlanması gibi çeşitli önerilerde bulunmaktadırlar (Uçak ve Güzeldere, 2006: 7-28; Matusiak, 2006: 486-487).

III. Araştırmanın Amacı ve Hipotezler

A. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Anadolu Üniversitesi Merkez Kütüphanesi’ni kullanan öğrencilerin Internet üzerinden bilgi arama davranışlarının belirlenmesidir. Bu amaç çerçevesinde araştırmanın alt amaçları şu biçimde sıralanabilir:

1. Öğrencilerin Internet erişimini sağladıkları yerin ve Internet için ortalama harcanan zamanın belirlenmesi.
2. Öğrencilerin Internet’i kullanma amaçlarının belirlenmesi.
3. Bilgi aramada kullanılan arama motorlarının tespit edilmesi.
4. Erişim sağlanan bilginin kalitesi hakkındaki görüşlerin ortaya konması.
5. Web tarayıcılarının kullanım sıklığının belirlenmesi.

B. Hipotezler

H₁₋₄: Internet üzerinden bilgi arama amaçları, öğrencilerin cinsiyet durumuna (**H₁**), aylık harcama miktarına (**H₂**), öğrenim gördükleri akademik birimlere (**H₃**) ve Internet kullanım sıklığına (**H₄**) göre farklılık gösterir.

H₅₋₇: Internet kullanım sıklığı, öğrencilerin cinsiyet durumuna (**H₅**), aylık harcama miktarına (**H₆**) ve öğrenim gördükleri akademik birimlere (**H₇**) göre

farklılık gösterir.

H₃: Öğrencilerin İnternet'teki bilgi kalitesi hakkındaki düşünceleri, öğrenim gördükleri akademik birimlere göre farklılık gösterir.

IV. Yöntem

A. Araştırma Modeli

Araştırma amaçlarına uygun olarak “Betimsel” ve “Bağıntısal” araştırma modeli kullanılmıştır. Betimsel araştırmalar, bir konudaki herhangi bir durumu saptamayı hedefleyen araştırmalardır. Bağıntısal araştırma modeli ise; değişkenler arası ilişkileri ve bu ilişkilerin düzeyini inceler (Erdoğan, 1998: 60-62). Bu araştırma modellerinde amaç; eldeki problemi, bu problemle ilgili durumları, değişkenleri ve değişkenler arası ilişkileri tanımlamaktır (Kurtuluş, 1998: 310-311).

B. Veri Toplama Yöntemi

Araştırma modelinin betimsel ve bağıntısal olması ve gerekli verilerin tarafsız ve istatistiksel analize uygun olarak toplanması bakımından en uygun veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Anket kişisel görüşme aracılığı ile gerçekleştirilmiştir

C. Örneklem

Bu çalışmadaki örneklem grubu, Anadolu Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nden yararlanan öğrencileri kapsamaktadır. Araştırma 472 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Veriler 7 Şubat 2006 - 28 Nisan 2006 tarihleri arasında toplanmıştır. Anketler, çalışma amacının belirtilmesinin ardından araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden öğrencilere dağıtılmış ve kişi yönelimli (self administered) teknik ile elde edilmiştir. Bu teknikte anketörler anket formlarını örneklem grubuna dağıtır ve örneklem grubundaki kişiler de soruları tek tek okuyarak cevaplandırır. Kişi yönelimli çalışmalar, eğitim durumu yüksek olan kişiler üzerinde daha çok uygulanmaktadır. Bu araştırmada da örneklem grubu üniversite öğrencilerinden oluştuğu için kişi yönelimli yöntem kullanılmıştır. Ankette kullanılan ifadelerin anlaşılabilirliğini test etmek amacıyla 20 öğrenci üzerinde pilot bir çalışma yapılmış ve ankete ilişkin gerekli düzeltmeler yapılarak son biçimi verilmiştir. Anketi doldurma süresi ortalama olarak 12-18 dakika sürmüştür. Toplam 500 anket dağıtılmış olup, dağıtılan bu anketlerden 472 adedi değerlendirmeye alınmıştır. On adet anket değerlendirme için eksik veya istatistiksel olarak asgari veri girişine uygun olmadığı için değerlendirmeye alınmamıştır. Dağıtılan anket bazında geri dönüş oranı %94.4 olarak gerçekleşmiştir. Araştırmada tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden biri olan kolay yoldan örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolayda örnekleme yönteminde, bir alışveriş merkezinde dolaşan ve caddelerde veya belli bir mekânda bekleyen insanlara anketler uygulanmaktadır (Nakip, 2004: 140; Yükselen, 2000: 69).

D. Verilerin Analizi

Veri toplama tekniği olarak kullanılan anketten elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS 12.0 for Windows (Statistical Packages for Social Science) paket programından yararlanılmıştır. Betimleyici analizde sıklık (frekans), yüzde, ortalama ve standart sapma kullanılmıştır. Değişkenler arası farklılıkların belirlenmesinde için ki-kare ve ANOVA'dan yararlanılmıştır.

V. Bulgular

A. Katılımcı Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan 472 öğrencinin %49,6'sını (234 kişi) bayan ve %50,4'ünü ise (238 kişi) erkekler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan kişilerin %54,7'si ortalama 251-500 YTL harcamada bulunmaktadır. Araştırmaya katılanların %77'sini (363 kişi) fakülte öğrencileri oluştururken, %22'sini yüksekokul (102 kişi) ve %1'ini ise (7 kişi) enstitü öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %72,7'si (343 kişi) fakülte/yüksekokuldan İnternet'e erişim sağlamaktadır. İnternet kullanım sıklığı bakımından araştırmaya katılan kişilerin %26,3'ünün (124 kişi) İnternet'e ortalama 1 saat, %24,6'sının (116 kişi) 1 saatten az bağlı kaldıkları görülmektedir (Bkz.Tablo 1).

Tablo 1: Katılımcılara İlişkin Özellikler

	<i>Sıklık</i>	<i>%</i>		<i>Sıklık</i>	<i>%</i>
Cinsiyet			İnternet Kull.		
Bayan	234	49.6	Sıklığı	116	24.6
Erkek	238	50.4	1 saatten az	124	26.3
Akademik Birim			1 saat	108	22.9
Enstitü	7	1	2 saat	50	10.6
Fakülte	363	77	3 saat	73	15.5
Yüksekokul	102	22	4 saat ve üzeri		
İnternet Erişim Yeri			Aylık Ort.	90	19.1
Evden	237	50.2	Harcama	258	54.7
Fakülte/Y.O.	343	72.7	250 YTL ve altı	91	19.3
İnternet Cafe	249	52.8	251-500 YTL	23	4.9
Diğer	29	6.1	501-750 YTL	10	2.1
			751-1000 YTL		
			1001 YTL ve üzeri		

N= 472

B. İnternet'i Kullanım Amaçları

Öğrencilerin İnternet'i kullanma amaçları arasında %85.6'lık oranla *araştırma yapmak*, %82.2'lik oranla *e-posta işlemleri yapmak* ilk sıralarda yer almaktadır Bu amaçları, %61.8'lik oranla *eğlence içerikli bilgilere ulaşmak* (oyun, film, Mp3 vb. veri/programları indirmek), %59.3'lük oranla herhangi bir konuda bilgi edinmek/başvuru yapmak (Örneğin; kütüphanelerin “ask a

librarian: bize danışabilirsiniz” hizmetlerinden yararlanmak gibi.), %51.1’lik oranla sohbet etmek, %50.4’lük oranla metin indirme, %32.0’lik oranla yazılım indirme, %18.4’lük oranla çevrim-içi dergileri taramak ve %14.8’lik oranla tartışmalara katılmak izlemektedir (Bkz. Tablo 2).

Tablo 2: Öğrencilerin İnternet’i Kullanım Amaçları

Kullanım Amaçları	Sıklık	%
Araştırma yapmak	404	85.6
E-posta	388	82.2
Eğlence içerikli bilgilere ulaşmak	291	61.8
Herhangi bir konuda bilgi edinmek/başvuru yapmak	280	59.3
Sohbet etmek (chat)	241	51.1
Metin indirme	238	50.4
Yazılım indirme	151	32.0
Çevrim-içi dergileri taramak	87	18.4
Tartışmalara (discussion) katılmak	70	14.8

N= 472

C. Bilgi Erişiminde Kullanılan Arama Motorları

Araştırmaya katılan kişilerin %96.6’lık oranla büyük çoğunluğu İnternet’te arama yaparken *Google* arama motorundan yararlanmaktadır. *Yahoo*’yu kullanma oranı ise; 45.3’tür. Bunları diğer arama motorları izlemektedir (Bkz. Tablo 3).

Tablo 3: Öğrencilerin Bilgi Erişiminde Kullandıkları Arama Motorları

Arama Motorları	Sıklık	%	Arama Motorları	Sıklık	%
Google	456	96.6	Scirus	12	2.5
Yahoo	214	45.3	Excite	9	1.9
Arabul	105	22.2	HotBot	8	1.7
Netbul	67	14.2	Lycos	5	1.1
Altavista	56	11.9	Turkvista	3	0.6
Arama	44	9.3	Magellan	2	0.4
Superonline	38	8.1	Infoseek	1	0.2

N= 472

D. İnternet’in İçerdiği Bilgiler

Ankete katılan öğrencilerin İnternet’ten elde ettikleri bilgiler hakkındaki düşünceleri değerlendirildiğinde; en yüksek oranla (%70.1) *genel konularda yararlı bilgiler vardır* görüşünün hakim olduğu görülmektedir. *Konu taraması bazen sorunludur* yanıtını verenlerin oranı %49.2’dir. Bunları %37.3’lük oranla *bilginin kaynağına ulaşılır* görüşü izlemektedir. *Araştırmaya dayalı bilgilere genellikle ulaşamaz* görüşünde olan öğrencilerin oranı ise %5.9’dur (Bkz. Tablo 4).

Tablo 4: Öğrencilerin İnternet'ten Elde Edilen Bilgiler Hakkındaki Görüşleri

Görüşler	Sıklık	%
Genel konular ile ilgili yararlı bilgiler vardır	331	70.1
Konu taraması bazen sorunludur	232	49.2
Bilginin kaynağına ulaşılır	176	37.3
Basılı ortamdan elektronik ortama doğru bir geçiş vardır	174	36.9
Sorulara -genellikle- uygun yanıtlar bulunur	132	28.0
Genellikle yararlı bilgiler bulunur	125	26.5
Araştırmaya dayalı bilgilere -genellikle- ulaşamaz	28	5.9

N= 472

E. İnternet Kullanımında Karşılaşılan Sorunlar

Araştırmaya katılan kişilerin %58.4'ü İnternet'te *güvenilirlik sorunu* yaşamakta ve %55.9'u *bağlantı hızının düşük olmasından* şikayetçidir. Bunları %50,3'lük oranla *ilgisiz bilgilerin olması*, %38.6'lık oranla *bağlanma ücretinin yüksek olması*, %28.1'lik oranla *yazılım yüklemelerinin uzun sürmesi*, %26.4'lük oranla *sınıflandırılmış bilgi eksikliği*, %21.8'lik oranla *PDF dosya yüklemelerinin uzun sürmesi*, %21.1'lik oranla *kaliteli bilgi eksikliği* ve %20.5'lik oranla İnternet ortamında *çok sayıda bilginin olması* izlemektedir. *Web sayfalarındaki bilgilerin değişebilirlik* oranı ise %8.1'dir (Bkz. Tablo 5).

Tablo 5: Öğrencilerin İnternet Kullanımında Karşılaştıkları Sorunlar

Sorunlar	Sıklık	%
Güvenilirlik sorunu	274	58.4
Bağlantı hızının düşük olması	262	55.9
İlgisiz bilgilerin olması	236	50.3
Bağlanma ücretinin yüksek olması	181	38.6
Yazılım yüklemelerinin uzun sürmesi	132	28.1
Düzenli (sınıflandırılmış) bilgi eksikliği	124	26.4
PDF dosya yüklemelerinin uzun sürmesi	103	21.8
Kaliteli bilgi eksikliği	99	21.1
Çok sayıda bilginin olması	96	20.5
Web sayfa adreslerinin değişebilir olması	38	8.1

N= 472

F. İnternet'ten Yararlanma Amaçları, Kullanım Sıklığı ve Bilgi Kalitesinin Katılımcıların Demografik Özellikleri, Akademik Birim ve İnternet Kullanım Sıklığına Göre Farklılaşma Durumu

İnternet'ten yararlanma amaçlarının ve İnternet'i kullanım sıklığının anket katılımcılarının demografik özellikleri (cinsiyet, aylık ortalama gelir), akademik birimleri ve İnternet'i kullanım sıklığına göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla ki-kare analizi uygulanmıştır. Bağımlı değişkenlerin nominal değişkenler olması gerekçesi ile farklılaşma durumu ki-kare analizi ile değerlendirilmiştir. Bilgi kalitesinin akademik birimlere göre farklılaşma

durumunu belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Bağımlı değişken olan bilgi kalitesi sorusu ölçek (1=Mükemmel, 5= Çok Kötü) şeklinde değerlendirildiği ve bağımsız değişken olan akademik birim üç gruptan oluştuğu için ANOVA yapılmıştır.

1. İnternet'ten Yararlanma Amaçlarının Katılımcı Özelliklerine Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 6'ya göre; İnternet'ten yararlanma amaçlarından olan *yazılım indirme, tartışmalara katılmak, herhangi bir konu hakkında bilgi edinmek ve İnternet'i eğlence amaçlı kullanım* değişkenleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark ($P < 0.01$; $P < 0.05$) bulunmaktadır. Erkek öğrenciler İnternet'i daha çok yazılım indirme amacıyla kullandıklarını belirtirken (%75.5), bayan öğrencilerde ise bu amaca yönelik İnternet kullanım oranı (%24.5) daha düşüktür. Aynı şekilde erkek öğrencilerin büyük bir kısmı (%72.9) İnternet'i tartışmalara katılmak amacıyla kullanırken, bayanlarda bu oran (%27.1) daha düşük çıkmaktadır.

Herhangi bir konu hakkında bilgi edinmek amacı ile cinsiyet arasındaki farklılığa bakıldığı zaman ($p < 0.05$); bayanlarda bu oranın (%53.6) erkekler göre (%46.4) daha yüksek olduğu görülmektedir. Eğlence amaçlı İnternet kullanımının bayanlara oranla (%43.6) erkeklerde (%56.4) daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır. Son olarak, *araştırma yapmak, çevrim-içi dergileri taramak, metin indirme, sohbet etmek ve e-posta* amaçlı İnternet kullanımı ile cinsiyet arasında anlamlı bir farkın ($P > 0.05$) bulunmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 6: İnternet'ten Yararlanma Amaçlarının Cinsiyet ve Ortalama Aylık Harcama Durumlarına Göre Durumu

<i>Amaçlar</i>	<i>Cinsiyet</i>			<i>Ort. Aylık Harcama</i>		
	χ^2	<i>df</i>	<i>p</i>	χ^2	<i>df</i>	<i>p</i>
Araştırma yapmak	2.242	1	.134	3.035	4	.552
Çevrim-içi dergileri taramak	0.962	1	.327	5.998	4	.199
Yazılım indirme	55.836	1	.000**	11.496	4	.022*
Metin indirme	3.385	1	.066	9.966	4	.041*
Sohbet etmek (chat)	2.438	1	.118	10.551	4	.032*
Tartışmalara (discussion) katılmak	16.546	1	.000**	8.979	4	.062
E-posta	2.340	1	.126	5.691	4	.223
Herhangi bir konu hakkında bilgi edinmek	4.395	1	.036*	6.001	4	.199
Eğlence içerikli bilgilere ulaşmak	11.108	1	.001*	10.458	4	.033*

* $P < 0.05$; ** $P < 0.01$

İnternet'ten yararlanma amaçlarının ortalama harcama durumlarına göre farklılık durumları değerlendirildiğinde; *yazılım indirme, metin indirme, sohbet ve eğlence içerikli bilgilere ulaşma* değişkenleri ile öğrencilerin aylık harcama

miktarları arasında anlamlı bir farkın ($P<0.05$) olduğu görülmektedir. Aylık 251-500 YTL harcayan öğrenciler (%47.7), aylık 1001 YTL ve üzeri harcayanlara (%2.0) oranla İnternet'i daha fazla yazılım indirme amaçlı kullanmaktadır. İnternet'i metin indirme amaçlı, yine aylık 251-500 YTL harcayan öğrenciler (%50.4); aylık 1001 YTL ve üzeri harcayanlara (%1.7) oranla daha fazla kullanmaktadır. Aylık harcama düzeyi 251-500 YTL olan öğrenciler, 1001 YTL ve üzeri olan öğrencilere oranla İnternet'i daha fazla sohbet etmek amacıyla kullandıkları görülmektedir. 1001 YTL ve üzeri harcama tutarına sahip öğrencilere oranla (%2.4), aylık ortalama 251-500 YTL harcayan öğrencilerde (%54.0) eğlence amaçlı İnternet kullanma eğilimi daha fazla görülmektedir.

Araştırma yapmak, çevrim-içi dergileri taramak, tartışmalara katılmak, e-posta ve herhangi bir konu hakkında bilgi edinmek/başvuru yapmak amaçlı İnternet kullanımı ile aylık *harcama tutarı* arasında anlamlı bir farkın ($P>0.05$) bulunmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 7: İnternet'ten Yararlanma Amaçlarının Akademik Birim ve İnternet Kullanım Sıklığına Göre Durumu

Amaçlar	Akademik Birim			İnternet Kul. Sıklığı		
	χ^2	df	p	χ^2	df	p
Araştırma yapmak	1.316	2	.518	2.594	4	.628
Çevrim-içi dergileri taramak	.949	2	.622	19.872	4	.001**
Yazılım indirme	4.030	2	.133	36.529	4	.000**
Metin indirme	1.674	2	.424	5.958	4	.202
Sohbet etmek (chat)	7.358	2	.025*	26.882	4	.000**
Tartışmalara (discussion) katılmak	.076	2	.963	25.901	4	.000**
E-posta	7.633	2	.022*	25.859	4	.000**
Herhangi bir konu hakkında bilgi edinmek	1.059	2	.589	1.713	4	.788
Eğlence içerikli bilgilere ulaşmak	2.801	2	.246	44.059	4	.000**

* $P<0.05$; ** $P<0.01$

Tablo 7, amaçların akademik birim ve İnternet'i kullanım sıklığına göre farklılaşma durumunu göstermektedir. Buna göre; *sohbet etme* ve *e-posta* amaçlı İnternet kullanımı ile öğrenim görülen *akademik birim* arasında anlamlı bir farkın ($P<0.05$) ortaya çıktığı görülmektedir. Enstitüde öğrenim gören öğrencilerin İnternet'i *sohbet etmek* amaçlı kullanım oranı (%1.7), fakülterele göre (%71.8) daha düşüktür. İnternet'in *e-posta* amaçlı kullanımı *fakülterelerde* (%74.5), *enstitülere* oranla (%1.8) daha yüksektir. Diğer İnternet kullanım amaçları, akademik birim bakımından anlamlı bir farklılık ($P>0.05$) göstermemiştir.

Durum İnternet kullanım sıklığı açısından değerlendirildiğinde; *araştırma yapma*, *metin indirme* ve *herhangi bir konu hakkında bilgi edinme* amaçları

hariç ($P>0.05$), diğer tüm amaçlar İnternet kullanım sıklığına göre anlamlı farklılıklar ($P<0.01$) göstermiştir. İnternet'i *çevrim-içi dergileri taramak* amacıyla günde ortalama *1 saat* zaman harcayan öğrencilerin oranı (%26.4), ortalama *1 saatten az* zaman harcayanlara göre (%9.2) daha fazladır. İnternet'i *yazılım indirme* amacıyla günde ortalama *1 saatten az* zaman harcayan öğrencilerin oranı (%15.3), ortalama *4 saat ve üzeri* zaman harcayanlara göre (%27.3) daha az olduğu görülmektedir. İnternet'i *sohbet etme* amacıyla günde ortalama *3 saat* zaman harcayan öğrencilerin oranı (%13.8), *4 saat ve üzeri* zaman harcayanlara göre (%21.3) daha azdır. İnternet'i *tartışmalara katılmak* amacıyla günde ortalama *4 saat ve üzeri* zaman harcayan öğrencilerin oranı (%30.0), *1 saatten az* zaman harcayanlara göre (%10.0) daha fazladır. İnternet'i *çevrim-içi dergileri taramak* amacıyla günde ortalama *1 saat* zaman harcayan öğrencilerin oranı (%27.4), *3 saat* zaman harcayanlara göre (%10.9) daha fazladır. İnternet'i *çevrim-içi dergileri taramak* amacıyla günde ortalama *4 saat ve üzeri* zaman harcayan öğrencilerin oranı (%21.4), *3 saat* zaman harcayanlara göre (%13.8) daha fazladır.

İnternet kullanım sıklığı *cinsiyet, aylık ortalama harcama miktarı ve akademik birime* göre anlamlı farklılık ($P<0.01$) göstermektedir (Tablo 8). İnternet'i günde ortalama *3 saat* kullanan erkek öğrencilerin oranı (%60.0), bayan öğrencilere göre (%40.0) daha yüksektir. Benzer şekilde İnternet'i günlük ortalama *4 saat ve üzeri* kullanan erkek öğrencilerin oranı (%72.6), bayan öğrencilere göre (%27.4) daha fazladır. Buna karşın İnternet'i günlük *1 saatten az* kullanan bayan öğrencilerin oranı (%62.1), erkeklere göre (%37.9) daha fazladır. Aylık ortalama harcama miktarı *251-500 YTL.* olan öğrencilerin her bir kullanım sıklığında en yüksek orana (ortalama %58.4) sahip oldukları buna karşın aylık ortalama *1001 YTL. ve üzeri* harcayan öğrencilerin ise her bir kullanım sıklığında en düşük orana (ortalama %3.9) sahip oldukları belirlenmiştir. Fakültelerde öğrenim gören öğrencilerin her bir kullanım sıklığında en yüksek orana (%77.1) sahip oldukları görülmektedir. Bunları yüksekokullara (%21.4) bağlı öğrenciler ve enstitülere bağlı öğrenciler (%1.5) izlemektedir.

Tablo 8: Katılımcılara İlişkin Özelliklerin Kullanım Sıklığına Göre Durumu

Katılımcı Özellikleri	İnternet Kullanım Sıklığı		
	χ^2	<i>df</i>	<i>P</i>
Cinsiyet	24.820	4	.000**
Aylık Ortalama Harcama Miktarı	53.260	16	.000**
Akademik Birim	24.341	8	.002**

* $P<0.05$; ** $P<0.01$

2. İnternet'teki Bilgi Kalitesi Hakkındaki Görüşlerin Akademik Birimlere Göre Farklaşma Durumu

Tablo 9'a göre; öğrencilerin İnternet'teki bilgi kalitesi hakkındaki

görüşleri ile öğrenim gördükleri akademik birimler arasında anlamlı bir farklılık ($P < 0.01$) bulunmaktadır. Gruplararası farklılığı ortaya koymak amacıyla yapılan Post Hoc testlerden Scheffe'e göre yüksek okul öğrencileri ile fakülte öğrencileri arasında ($P = 0.003$) İnternet'teki bilgi kalitesinin değerlendirilmesi bakımından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Yüksek okul öğrencilerinin ortalaması (3.8529), fakülte öğrencilerinin ortalamasına (3.6381) göre daha yüksektir.

Tablo 9: İnternet'teki Bilgi Kalitesinin Akademik Birimlere Göre Durumu

<i>Akademik Birimler</i>	<i>İnternet'teki Bilgi Kalitesi</i>			
	<i>Ortalama</i>	<i>S.S.</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Enstitü	3.714	.487		
Fakülte	3.638	.599	5.385	.005**
Yüksekokul	3.852	.533		

* $P < 0.05$; ** $P < 0.01$

VI. Sonuç ve Öneriler

İnternet, etkin bir biçimde kullanılabilirdiği sürece, düşük maliyetli ve sınırsız bilgi kaynakları sunmaktadır. İnternet'te bilgi arama uygulamaları, bilgiye erişimde kaliteyi elde etmek için düzenli bir eğitim gerektirir. "Elektronik bilgi erişim sistemlerinin değerlendirilmesinde kullanıcılar için gerekli üç ilke vardır. Bunlar: ara yüz tasarımı, sistem performansı ve koleksiyonun kapsamı"dır (Xie, 2004: 210-215). Yararlı ve ilgili bilginin elde edilmesi için, bu üç ilkenin incelenmesine ve kullanıcıların eğitilmesine olanak sağlanmalıdır. Kütüphane uzmanları kampus üzerinde İnternet kullanıcıları veya elektronik bilgi kaynağı kullanıcılarının İnternet'te bilgi aramalarını geliştirmek için girişimlerde bulunabilir. Bu girişimler, bilgi kaynakları becerisi kazandırmak için resmi ve özel eğitimler olabilir. Örneğin; kütüphaneciler araştırmacıların işine yarayabilecek Web sitelerini konularına göre sınıflandırabilirler. Kütüphane Web sayfalarında çevrim-içi veri tabanlarının bulunması ve kütüphanelerin ağ eğitimi programı düzenlemeleri gerekmektedir.

Bilgi teknolojisinin önemli bir aracı olan İnternet, bilgiye erişim kolaylığı ve erişim zenginliği sağlamaktadır. Üniversite öğrencileri, önemli ve çeşitli bilgiler içerisinde etkili bir yere sahip olan İnternet'i yaygın biçimde kullanmaktadırlar.

Araştırmada İnternet, öğrenciler tarafından büyük bir oranda araştırma amaçlı ve haberleşme (e-posta) amaçlı kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra İnternet'e ilişkin olarak ortaya konan en büyük sorunlar güvenlik ve bağlantı hızına yöneliktir. Bilgi kaynağı olarak İnternet'in algılanmasına ilişkin olarak elde edilen bulgular ağırlıklı olarak bilgi aramada önemli bir kaynak olarak algılandığını göstermektedir. İnternet kullanım amaçlarından yazılım yükleme, tartışma, bilgi ve eğlence cinsiyet bakımından farklı olarak değerlendirilmektedir. İnternet'i

kullanım amaçlarının büyük bir kısmı ortalama harcama düzeylerine göre farklılık göstermektedir. Bunun dışında İnternet kullanım sıklığı İnternet'i kullanım amacı üzerinde bir etkiye sahip olarak değerlendirilebilir. İnternet'i kullanım sıklığı da cinsiyet, ortalama harcama düzeyi ve akademik birimlere göre değişkenlik göstermektedir. Farklı akademik birimlerde okuyan öğrenciler İnternet'ten elde edilen bilginin kalitesi hakkında farklı görüşlere sahiptir.

Abstract: The purpose of this study is to determine the university students' information searching behaviors on the Internet. In this study, a questionnaire was applied on 472 university students at Anadolu University. The results of this study indicated that majority of the students attending the study used the Internet as research (85.6%) and e-mail (82.2%) tools. According to the study findings, the students more frequently used Google and Yahoo than others search engines. Security and connection speed indicated main problems on the Internet. The results show that the gender, average spending levels, academic units and Internet usage levels had a statistically significant impact on certain aims of Internet utilization. The findings also indicated that gender, average spending levels and academic units of the students affect Internet usage levels. The results of this research have significant implications as to how the Internet provider and librarians interpret production of new services.

Key Words: Internet usage, search strategy, information seeking behaviour, information access.

Kaynakça

- Asemi, A. (2005). "Information Searching Habits of Internet Users: A Case Study on the Medical Sciences University of Isfahan, Iran". *Webology*, 2(1): Article 10. [Çevrim içi], Elektronik adres: <http://www.webology.ir/2005/v2n1/a10.html> [05 Aralık 2005].
- Chang, N. C. ve Perng, J. H. (2001). "Information Search Habits of Graduate Students at Tatung University". *International Information & Library Review*, 33(4): ss. 341-346.
- Crawford, J. C. ve Daye, A. (2000). "A Survey of the Use of Electronic Services at Glasgow Caledonian University Library", *The Electronic Library*, 18(4): ss. 255-265.
- Debowski, S. (2001). "Wrong way: Go back! An exploration of novice search behaviours while conducting an information search". *The Electronic Library*, 19(6): ss. 371-382.
- Erdoğan, İ. (1998). **Araştırma Dizayını ve İstatistik Yöntemleri**. Emel Matbaası, Ankara.
- Fusilier, M. ve Durlabhji, S. (2005). "An exploration of student internet use in India: The technology acceptance model and the theory of planned behaviour". *Campus-Wide Information Systems*, 22(4): ss. 233-246.
- Järvelin, K. ve Wilson, T. D. (2003). "On conceptual models for information seeking and retrieval research". *Information Research*, 9(1): Paper 163.

- [Çevrim içi], Elektronik adres: <http://informationr.net/ir/9-1/paper163.html> [13 Aralık 2005].
- Kurtuluş, K. (1998). **Pazarlama Araştırmaları**. 6. Baskı. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kirriemuir, J. (2001). "Accessing Electronic Information Sources Through Computer Games Consoles". *Aslib Proceedings*, 53(1): ss.23-31.
- Matusiak, K. K. (2006). "Information seeking behavior in digital image collections: A cognitive approach". *The Journal of Academic Librarianship*, 32(5): ss. 479-488.
- Nakip, M. (2004). **Pazarlama araştırmalarına giriş (SPSS destekli)**. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Smith, A. G. (2003). "Think Local, Search Global? Comparing Search Engines for Searching Geographically Specific Information". *Online Information Review*, 27(2), ss. 102-109.
- Smith, A. G. (2004). "Searching for NZ Information in the Virtual Library". *The Electronic Library*, 22(6), ss. 492-497.
- Spink, A., Bateman, J. ve Jansen, B. J. (1999). "Searching the Web: A Survey of EXCITE Users". *Internet Research: Electronic Networking Applications and Policy*, 9(2), ss. 117-128.
- Spink, A., Jansen, B. J. ve Pedersen, J. (2004). "Searching for people on Web search engines". *Journal of Documentation*, 60(3): ss. 266-278.
- Su, S-F. (2005). "Desirable search features of web-based scholarly-book systems". *The Electronic Library*, 23(1): ss. 64-71.
- Teo, T. S. H. (2001). "Demographic and Motivation Variables Associated with Internet Usage Activities". *Internet Research: Electronic Networking Applications and Policy*, 11(2), ss. 125-137).
- Tonta, Y., Bitirim, Y. ve Sever, H. (2002). **Türkçe arama motorlarında performans değerlendirme**. Total Bilişim Ltd. Şti., Ankara.
- Uçak, Özenç N. ve Al, U. (2000). "İnternet'te Bilgi Arama Davranışları". *Türk Kütüphaneciliği*, 14(3), ss. 317-331.
- Uçak, Özenç N. ve Güzeldere, Olşen Ş. (2006). "Bilişsel yapının ve işlemlerin bilgi arama davranışı üzerine etkisi". *Türk Kütüphaneciliği*, 20(1): ss. 7-28.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2005). **Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi: SPSS 12.0 for Windows**. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Wilson, T. D. (1999). "Models in information behaviour research". *Journal of Documentation*, 55(3): ss. 249-270.
- Yükselen, C. (2000). **Pazarlama araştırmaları**. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Xie (Iris), H. (2004). "Online IR System Evaluation: Online Databases Versus Web Search Engines". *Online Information Review*, 28(3), ss. 211-219.